

Ο ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

L'ARGUS DE LA PRESSE D'ORIENT

ΙΔΡΥΤΗΣ - ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΔΙΕΥΓ
ΤΑΚΗΣ

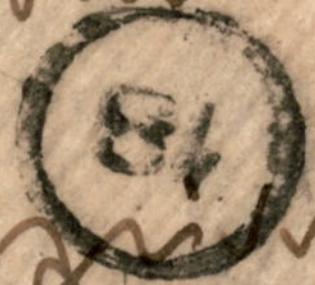
ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 9 (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ) ΑΘΗΝΑΙ — 9 RUE SOPHOCLES

Κύριε Ρόις

A. A. Spies

London

ΕΝΤΥΠΑ
IMPRIMÉS

ΕΝΤΑΥΘΑ

ἌΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 23616

Ἀπόκομμα

ἌΡΓΟΥ ἌΚΟΣΜΟΥ
14. ΙΑΝ. 1934

Χρονολογία

ΟΙ ΡΩΜΑΝΤΙΚΟΙ ΜΑΣ

ΤΟ «ΚΥΚΝΕΙΟΝ ΑΣΜΑ» ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Στὴν Ἱστορία τῆς «Νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας» ἔβασα ἓνα μικρὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν «Ἀθηναϊκῆ Σχολῆ», δηλαδὴ γιὰ τοὺς ποιητὰς ποὺ μεταχειρίσθησαν τὴν καθαρεύουσα — ἢ πρὸ πάντων τὴν καθαρεύουσα — στοὺς στίχους τῶν: Τὸν πυρῆνα τῆς Σχολῆς αὐτῆς ἀπέτελεσαν Φαναριώτες. Οἱ Σούτσοι καὶ οἱ Ραγκαβῆδες. Τὸ γλωσσικὸ τοὺς παράδειγμα ἀκολούθησε στὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου τοῦ ὁ Ἡπειρώτης Ζαλοκώστας, ὁ Ἄγγελος Βλάχος, ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὁ Δημήτριος Παπαρηγόπουλος, ὁ Σπ. Βασιλειάδης, ὁ δραματικὸς Δημ. Βερναρδάκης κ. ἄ. Ἀκόμη ἔγραψαν στίχους στὴν καθαρεύουσα — στὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου τοὺς — ὁ Προβελέγγιος, ὁ Στρατήγης, ὁ Βιζυηνὸς — καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ δημοτικισμοῦ Παλαμᾶς. Δείγματα τῶν καθαρολογικῶν στίχων τοῦ τελευταίου μπορεῖ νὰ βρῆ κανεὶς στὴν τελευταία τοῦ ποιητικῆ συλλογῆς.

Ἡ καθαρεύουσα, ὡς ὄργανο ποιητικῆς ἐκφράσεως πολεμήθηκε θεωρητικῶς ἀπ' τὸ Ροῖδη στὰ 1877. Πολεμήθηκε ἐμπράκτως ἀπ' τὸ Βαλαωρίτη. Πολεμήθηκε ἀπ' τοὺς ποιητὰς ποὺ φάνηκαν μετὰ τὰ 1880 — Παλαμᾶ, Δροσίνη, Πολέμη. Στὰ 1895, χρονίᾳ ποὺ πέθανε ὁ Α. Παράσχος, ὅλα σχεδὸν τὰ ποιήματα ποὺ ἔδλεπαν τὸ φῶς ἦταν γραμμένα στὴ δημοτικῆ. Ὁ Μαλακίσης, ὁ Γρυπάρης, ὁ Π. Βασιλικὸς συνέχιζαν ὁ καθένας μὲ τὸ δικό του τρόπο, τὸ παράδειγμα τοῦ Βαλαωρίτη καὶ τοῦ Παλαμᾶ. Καὶ ὁ Γρυπάρης ἦταν ὁ περισσότερο τολμηρὸς. Αὐτὸς ὁ Ἄγγελος Βλάχος, κριτικὸς, ποιητῆς, θεατρικὸς συγγραφεὺς, λεξικογράφος, ἐδημοσίεψε μεταφράσεις ποιημάτων τοῦ Χάινε, τοῦ Ρισπέν, τῆς Ἄντα Νέγκρι στὴ δημοτικῆ.

Τὸ βαθύτερο λόγο γιὰ τὸν ὁποῖον οἱ ποιηταὶ μας ἄφησαν τὴν καθαρεύουσα καὶ ἄρχισαν νὰ καλλιεγοῦν τὴ δημοτικῆ εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸν ἐξηγήσω; Ἡ καθαρεύουσα ἦταν γλῶσσα ἀ φ η ρ η μ ἔ ν η : Ἰκανὴ ν' ἀποδόσῃ κάθε ἐ-

πιστημονικῆ ἢ φιλοσοφικῆ ἀπόχρωσι, δὲν ἦταν ἐξ ἴσου ἰκανὴ ν' ἀποδόσῃ εἰκονικῶς συναισθηματικὰς καταστάσεις. Ἦταν γλῶσσα συνηματικῆ, ἢ σχεδὸν συνηματικῆ. Μεγάλου μέρους τοῦ τυπικοῦ τῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ τῆς ἦταν νεκρὸ. Καὶ νεκρὸ ἦταν ἓνα μέρος τοῦ λεξιλογίου τῆς. Τὰ πῖθ συνηθισμένα λόγια τῆς ὀμιλουμένης ἦταν ἀπαράδεκτα στὴν καθαρεύουσα. Ἡ λυρικῆ ποίησις, ποὺ εἶνε προσευχὴ ἢ ἐξομολόγησις ἢ ποὺ εἶνε βλασφημία, ἀγανάκτησις ἢ ξεχείλισμα χαρᾶς, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ λέξεις θερμῆς. Ὁ καθαρολόγος λυρικὸς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ πῆ: Πάνα μου, μητέρα μου, μανοῦλα μου, πάτερα μου, παιδί μου. Ἐπρεπε ναὐτο-μεταφρασθῆ: Πάτερ, μήτερ, παί... Δὲν μποροῦσε νὰ πῆ: Μάτια, πόδια, χέρια, μύτη. Ἐπρεπε νὰ τὰ μεταφράσῃ. Καὶ νὰ τὰ μεταφράσῃ ὄχι σὲ γλῶσσα ξένη, ἀλλὰ ζωντανή, ὅπως ὁ Σενιὲ ἢ ὁ Μορεῶς, ἀλλὰ σὲ γλῶσσα πεθαμένη. Ἡ σχεδὸν πεθαμένη: Σὲ γλῶσσα... Κυριακάτικη.

Ἄλλο ἐλάττωμα τῆς καθαρεύουσης: Ἦταν γλῶσσα ποὺ δὲν λογάριζε τὴν ἀσὴ. Ἄλλα τὴν ὄραση, Γερμῆτι ἀπὸ χασμοφῆδες. Καὶ οἱ καλύτεροι καθαρολόγοι στιχουργοὶ, ὁ Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς, ὁ Α. Βλάχος κ. ἄ. δὲ μοροῦσαν νάποφύγουν τὴς χασμοφῆδες. Ἀντιθέτως ὁ Σολωμὸς, ὁ Τυπάλδος, ὁ Μαρκοράς, οἱ δημοτικισταὶ ἔγραψαν στίχους ἀφοῦτος.

Ἐννοεῖς ὅτι μετὰ τὸν καιρὸ καὶ οἱ δημοτικισταὶ ποιηταὶ μας ἔβασαν στὸ ἴδιο λάθος. Ξεκινώντας ἀπ' τὴ θεωρίαν πὸς ἡ σωστὴ γλῶσσα μιλιέται στὰ βουνὰ ἢ τὴς ἀπόμερες ἐπαρχίης, παραμέρισαν τὸ ἀστικὸ γλωσσικὸ παράδειγμα. Γέμισαν τὴ γλῶσσα τοὺς ἀπὸ στοιχεῖα ἰδιωματικὰ. Ἡ στοιχεῖα νεκρά: Στὴν Ἀθήνα καὶ γενικῶς σὲ κάθε μεγάλῃ πόλι δὲ μιλοῦμε, ὅπως μιλοῦσαν οἱ ἀγνωστοὶ ποιηταὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν... Ὅσοι κατάλαβαν αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ζήτησαν ν' ἀντιδράσουν: Καὶ πολλὰς φορὰς ἢ ἀνιδράσει ἐφθασε ἀκόμη καὶ σὲ ἀναρχικὰς ἐκδηλώσεις. Καὶ στὴν παραγνώρισι ἐνὸς γεγονότος: Ὅτι ὠρισμένα γέννη ποιήσεως ἐπιβάλλουν τὴν ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὸ ἐντελὸς ἀγοραῖο «γλωσσικὸ ὕψος». Ἐνας ἐπικὸς ποιητῆς δὲ θὰ μποροῦσε λ. χ. νὰ γράψῃ τοὺς στίχους του στὸ ἴδιωμα τοῦ Ἀλεξανδριανοῦ Καβάφη....

Ἡ Ἀθηναϊκῆ Σχολῆ ἔσβυσε οὐσιαστικῶς — μετὰ τὸν Παράσχο. Ἐν τούτοις ὅσοι ἀπ' τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἔζησαν καὶ μετὰ τὸ 1895, ἔγραψαν στίχους στὴν καθαρεύουσα. Καὶ μποροῦμε νὰ ποῖμε πὸς τὸ «κύκνειον ἄσμα» τῆς Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς εἶνε κάποιος στίχος τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου γραμμένον στὰ 1914, — αὐτοὶ τοὺς ὁποίους ἐδημοσίευσεν ὁ Παλαμᾶς στὸν τρίτο τόμο τῶν «Πεζῶν Δρόμων». Διαβάζοντας τοὺς τραγικὸς τούτους στίχους, τοὺς γεμάτους ἀληθινῆ συγκίνησι, ἔκανα μιὰ σκέψι: Πὸς πρέπει ἴσως νὰ ξαναδιαβάσομε τοὺς «Ἀθηναίους ποιητὰς» καὶ νὰ καταρτίσομε μιὰ ἀνθολογία τῆς «Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς». Ἰσως μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θ' ἀποδείξομε πὸς ἓνας ἀληθινὸς ποιητῆς κατορθώνει κάποτε νὰ νικήσῃ μετὰ τὴ συγκίνησι τοῦ καὶ τὴς πῖθ ἀνυπερβλητὰς γλωσσικῆς δυσκολίης.

Ἄλλ' ἀκούστε τοὺς στίχους τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου:

«Τὸ τέλος ἐπλησίασεν, ἡ ὥρα μου σημαίνει τὸ ψῆχος τῆς ἐσχάτης μου αἰσθάνομαι ποῆς ὁ βίος ἀν' μ' ἐπικράνει, τὸ τέλος μου μ' ἐφθραίνει καὶ ἐλεῆμον μ' ἀφαιρεῖ τὸ βάρος τῆς ζωῆς».

» Ἰσοχειλὲς τὸ κύπελλον ἐκένωσα τῆς μοῖρας, — κ' ἦτο ἀγών ἀκοίμητος, πικρία, δάκρυ, — εἰς τὸν πυθμένα τὸν σκαῖδον, καταπραμένον ἰγῆρας — κωφὸν, τυφλὸν, ἀνάσπρον, ὡς ἄθλον τοῦ ἀγῶνος.

Πλὴν τέλος ἦλθ' ἡ λύτρωσις, τὴν ἀπαλὴν — ὁ λυτρωτῆς ἐπάνω μου σιγά-σιγά ἐκτείνει — καὶ μένει δίχως ἔρμαιον ἢ ἀπνήης μου μοῖρα [ἢ γαλήνι.]

— Μὴ με θρηνήσῃ θνήσκοντὰ κανεῖς. Ἥλθ' ἰγῆρας.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ